

TIEDONANTO

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon yhdennestätoista teologisesta oppikeskustelusta.

Lokakuun 12. - 19. päivinä 1998 pidettiin Lappeenrannan Vanhalla Raatihuoneella yhdestoista jumaluusopillinen neuvottelukokous Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskuntien kesken.

Ensimmäinen teologinen neuvottelukokous oli v. 1970 Turun Sinapissa, toinen v. 1971 Zagorskissa, kolmas v. 1974 Järvenpäässä, neljäs v. 1977 Kiovassa, viides v. 1980 Turussa, kuudes v. 1983 Leningradissa, seitsemäs v. 1986 Mikkeliissä, kahdeksas v. 1989 Pyhtitsassa Uspenien ortodoksisessa naisluostarissa ja Leningradissa, yhdeksäs v. 1992 Järvenpäässä ja kymmenes v. 1995 Kristuksen taivaaseen astumisen (Florovin) naisluostarissa Kiovassa, Ukrainassa.

* * *

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskuntaan kuuluivat Turun ja Suomen arkkipiispa, Pietarin hengellisen akatemian kunniajäsen John VIKSTRÖM (valtuuskunnan johtaja); Mikkelin hiippakunnan piispa, dosentti

M. V.

J. V.

Voitto **HUOTARI**; Tampereen hiippakunnan piispa, dosentti Juha **PIHKALA**, Åbo Akademin teologisen tiedekunnan professori Hans-Olof **KVIST**; Åbo Akademin teologisen tiedekunnan dosentti Antti **LAATO**; Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan ortodoksian ja Itä-Euroopan kirkkojen tutkimuksen laitoksen assistentti teologian tohtori Matti **KOTIRANTA**; ja Kirkon Ulkomaanavun työalasihteeri, hum.kand. Sylvia **RAULO**.

Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskuntaan kuuluivat Pietarin ja Laatokan metropoliitta **VLADIMIR** (valtuuskunnan johtaja); Arkangelin ja Holmogoryn piispa **TIKHON**; Pietarin hengellisen akatemian dosentti, arkkimandriitta **JANUARIJ** (Ivlijev); Moskovan patriarkaatin Helsingin Pokrovan seurakunnan papiston jäsen, rovasti Viktor **LYTIK**; Pietarin hengellisen akatemian professori, rovasti Vladimir **MUSTAFIN**; Moskovan patriarkaatin ulkoasiain osaston kirkkojenvälisten suhteiden sihteeri, pappismunkki **HILARION** (Alfejev); Moskovan patriarkaatin ulkoasiain osaston yhteiskuntasuhteiden sihteeri pastori Vsevolod **CHAPLIN**; Moskovan hengellisen akatemian professori Aleksei Iljits **OSIPOV**; Moskovan patriarkaatin ulkoasiain osaston kirkkojenvälisten suhteiden sihteeristön työntekijä Jelena Sergejevna **SPE-RANSKAJA**, ja Moskovan patriarkaatin ulkoasiain osaston johtajan avustaja Valeri Aleksandrovits **TSUKALOV**.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kutsumina tarkkailijoina kokoukseen osallistuivat Inkerin evankelis-luterilaisen kirkon edustajina piispa Aarre **KUUKAUPPI** ja pastori Sergei **PREIMAN**; Suomen ortodoksisen kirkon edustajina piispa **PANTELEIMON** ja pastori Timo **TYNKKYENEN** sekä Suomen ekumeenisen neuvoston edustajina pääsihteeri, pastori Jan **ED-STRÖM** (bapt.) ja kirkkoherra Stanislaw **SZYMAJDA** (kat.).

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskunnan neuvonantajina olivat Kirkon ulkoasiain osaston johtaja, kirkkoneuvos Risto **CANTELL**, Kirkon ulkoasiain osaston teologisten asiain sihteeri, dosentti Juhani **FORSBERG**; ja arkkipiispan sihteeri, rovasti Heikki **JÄÄSKELÄINEN**.

M. V.

J. L.

Tulkkeina neuvotteluissa toimivat Helena *Pavinskij* ja Tarja *Leppäaho*. Pastori Jaakko *Kuusela* ja teologian lisensiaatti Reino *Tillanen* toimivat kääntäjinä. Sihteeristössä työskentelivät pastori Timo *Frilander*, diplomi-insinööri Marina *Latschinoff* ja Kirkon ulkoasiain osaston kirjeenvaihtaja-sihtööri Minna *Väliaho*.

* * *

Neuvottelujen avajaiset pidettiin maanantaina 12.10.1998 Lappeenrannan vanhan raatihuoneen tiloissa. Avatessaan neuvottelut arkkipiispa Vikström sanoi, että neuvottelujen järjestysluku 11 kertoo, että kyseessä on kirkkojemme välisen yhteydenpidon jo varsin vakiintunut muoto. Kohtaamme toisemme pitkäaikaisina ystävinä. Useimmat valtuuskuntiemme jäsenistä eivät tapaa toisiaan suinkaan ensimmäistä kertaa.

”Tullessamme jälleen yhteen me tunnemme syvää kiitollisuutta niitä kirkkojemme johtajia kohtaan, jotka jo 1960-luvun puolella tekivät kauaskantoisen aloitteen ryhtyä näihin opillisiin keskusteluihin. Muistamme tänään erityisesti Leningradin ja Novgorodin metropoliitta Nikodimia, jonka äkillisestä poismenosta on tänä syksynä tullut kuluneeksi 20 vuotta. Muistamme kiitollisina myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon arkkipiispaa Martti Simojokea, joka viime kuussa täytti 90 vuotta.”

”Kun keskusteluaiheenaamme tällä kertaa on uskonnonvapauden problematiikka, olemme jälleen paneutumassa aiheeseen, joka ei ole vain meille itsellemme tärkeä vaan jonka syvempi ymmärtäminen voi olla auttamassa meitä ja myös muiden kirkkojen ja uskontojen edustajia ja uskosta osattomiakin elämään keskenämme ja järjestämään keskinäiset suhteemme sellaisella tavalla, joka on Jumalan mielen mukainen.”

Vastauspuheessaan metropoliitta Vladimir sanoi, että ”yhtenä vanhimpana kirkkoni piispana voin sanoa, että Venäjällä ei ole koskaan eletty sellaista uskonnonvapauden aikaa kuin nyt. Mutta tämä uskonnonvapaus on yhä uhattuna. Vanha uskonnonvastaisuuden patina vaikuttaa yhä ateistisen kasvatuksen saaneissa.”

M. J.

J. G.

"Uskonnonvapaus ei suinkaan ole itsestäänselvyys maailmassa. Esimerkkinä tästä on Lontoossa Westminster Abbeyn länsipäätyyn pystytetty 20. vuosisadan kymmenen kristityn marttyyrin muistomerkki. Toivon Lappeenrannan keskustelujen tukevan uskonnonvapauden toteutumista laajemminkin eri puolilla maailmaa."

Avajaisissa esittivät tervehdyksensä Lappeenrannan kaupunginsihteeri Pentti Valtonen sekä Venäjän Suomessa olevan suurlähetystön ensimmäinen sihteeri Alexander Karmanov.

Neuvotteluihin osallistuneet tarkkailijat esittivät neuvottelujen aikana tervehdyksensä sen osanottajille.

* * *

Neuvottelujen aikana valtuuskuntien jäsenet toimittivat vuorotellen aamu- ja iltarukoukset luterilaisen ja ortodoksisen perinteen mukaan. Tiistaina 13.10. valtuuskunnat olivat aamumessussa Lappeen luterilaisessa kirkossa. Messun toimitti piispa Voitto Huotari avustajanaan kirkkoherra Jorma Taipale. Keskiyöaikana 14.10. arkkimandriitta Januarij toimitti liturgian Jumalan äidin suojeluksen (Pokrovan) ortodoksisessa kirkossa ja lauantaina 17.10. Novgorodin Pyhän ruhtinas Vladimirin muistopäivänä samana päivänä Pietarin Aleksanteri Nevskin Lavran varajohtaja, arkkimandriitta Nazarij. Lauantai-illalla valtuuskunnat osallistuivat pastori Timo Tynkkysen toimittamaan vigiliaan Pyhän Nikolaoksen ortodoksisessa kirkossa Imatralla. Sunnuntaina 18.10. valtuuskunnat olivat Lappeenrannan luterilaisen seurakunnan jumalanpalveluksessa. Jumalanpalveluksen toimitti seurakunnan papisto ja siinä saarnasi arkkipiispa Vikström.

M. V.

J. C.

Lauantaina 17.10. ohjelmassa oli opetusministeriön tarjoama lounas sekä retki Imatralla. Opetusministeriön puolesta isäntänä oli hallintojohtaja Håkan Mattlin. Lappeenrannan ortodoksinen seurakunta tarjosi valtuuskuntien jäsenille illallisen lauantaina Imatralla. Sunnuntaina 18.10. valtuuskunnat osallistuivat Lappeenrannan kaupungin vastaanotolle.

* * *

Neuvottelukokouksen ohjelmaan sisältyivät keskustelut **kristityn vapaudesta, kirkon vapaudesta ja uskonnonvapaudesta** sekä **kirkon, valtion ja yhteiskunnan suhteesta**. Ensimmäisestä teemasta esitelmöivät dosentti Antti Laato otsikolla "**Kristityn vapaus - kirkon vapaus - uskonnonvapaus. Vapauden teema Raamatussa**", professori Aleksei Osipov otsikolla "**Ortodoksinen näkemys kristityn vapaudesta, kirkon vapaudesta, uskonnonvapaudesta**", professori Hans-Olof Kvist aiheesta "**Kristityn vapaus - kirkon vapaus - uskonnonvapaus**" sekä Jelena Speranskaja aiheesta "**Ortodoksisen maallikon näkökulma kirkon vapauteen ja uskonnonvapauteen nykypäivän yhteiskunnassa**". Kommenttipuheenvuorot käyttivät arkkimandriitta Januarij, piispa Juha Pihkala ja Kirkon Ulkomaanavun työalasihteeri Sylvia Raulo. Toisesta teemasta pitivät esitelmän teologian tohtori Matti Kotiranta otsikolla "**Kirkko, valtio ja uskonnonvapaus Suomessa**" ja pastori Vsevolod Chaplin otsikolla "**Kirkon ja valtion suhteet sekä uusi uskontolainsäädäntö; näkemys Venäjältä**". Kommenttipuheenvuorot käyttivät rovasti, professori Vladimir Mustafin sekä kirkkoneuvos Risto Cantell.

Neuvottelujen tulokset sisältyvät tähän tiedonantoon liitettyyn tiivistelmään, jossa käsitellään mainittuja aiheita.

*M. V.**J. V.*

* * *

Neuvottelujen asiakirjat allekirjoitettiin maanantaina 19.10.1998 juhlallisessa allekirjoitustilaisuudessa, jossa arkkipiispa John Vikström ja metropoliitta Vladimir puhuivat. Valtuuskunnat lausuivat hyvistä työskentelyolosuhteista kiitollisuutensa Lappeenrannan kaupungille, Lappeenrannan luterilaisille seurakunnille sekä ortodoksiselle seurakunnalle.

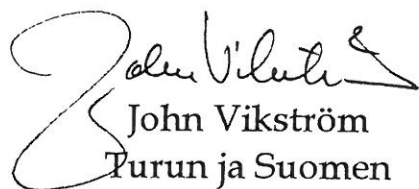
* * *

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon edustajien yhdennettoista teologiset neuvottelut käytiin sydämellisessä kristillisen avoimuuden ja keskinäisen kunnioituksen hengessä. Neuvotteluissa esitettiin toivomus, että ennen seuraavia neuvotteluja laadittaisiin yhteinen arvio tähänastisesta työskentelystä.

* * *

Päättyessään työnsä Lappeenrannan neuvottelujen valtuuskunnat kiittivät Jumalaa ja lausuivat yksimielisen käsityksensä, että jumaluusopillisia neuvotteluja tulee jatkaa.

Lappeenrannassa 19. lokakuuta 1998

John Vikström
Turun ja Suomen
Arkkipiispa

+
Vladimir
Pietarin ja Laatokan
Metropoliitta

"Kristityn vapaus, kirkon vapaus, uskonnonvapaus"

Keskusteluissamme vapaudesta nousivat esille tämän käsitteen seuraavat merkitykset. Ensiksi: vapaus tarkoittaa Jumalan luomisessa ihmiselle lahjoittamaa tahdon vapautta; toiseksi: se merkitsee kristityn hengellistä vapautta, toisin sanoen hänen erityistä osallisuuttaan Pyhästä Hengestä; kolmanneksi: se merkitsee kaikkien niiden ihmisoikeuksien kokonaisuutta, joiden tulee kuulua ihmiselle yhteiskunnassa ja valtiossa. Päätimme palata myöhemmissä neuvotteluissa erikseen teemaan ihmisen tahdon vapaudesta pelastuskysymyksessä.

1. Kristityn vapaus, kirkon vapaus ja uskonnonvapaus vastaavat kolmiyhteisen Jumalan ihmistä koskevaa suunnitelmaa, ja ne liittyvät läheisesti toisiinsa (Kol 1:14-18; Fil 3:20-21).
2. Kristityn vapaus ei ole vain ihmisen vapautta yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä, vaan se on hengellistä vapautta synnin, kuoleman ja pahan orjuudesta. Sen antaa lahjaksi rajaton, etsivä ja ihmisen pelastava kolmiyhteisen Jumalan rakkaus, joka ilmestyi Jeesuksen Kristuksen elämässä, ristinkuolemassa ja ylösnousemuksessa, ja sitä pitää yllä Pyhä Henki: "Missä Herran Henki on, siellä on vapaus" (2 Kor 3:17). Se on riippumatonta kaikista maallisista olosuhteista, kristitty saa sen Jumalalta lahjaksi uskossa ja kasteessa, ja samalla se on kristityn lopullinen taivaallinen päämäärä. (Gal 5:1; Joh 3:16; 1 Joh 4:9-18; Fil 2:13). Tämä Jumalan lahja toimii kristityssä, kun hän elämässään vastaa Jumalan rakkauteen toteuttamalla rakkauden kaksoiskäskyä (Mark 12:29-31; Gal 5:6).

M. V.

J. V.

3. Täydellisenä kristityn vapaus toteutuu vasta iankaikkisessa elämässä, jolloin kaikki synnin turmelus on poissa ja ihminen on kokonaan uudistunut (Ilm 21:1-5). Mutta ajallisessa elämässä itsekkäät taipumukset rajoittavat jatkuvasti kristityn sisäistä ja ulkoista vapautta. Siksi hänen tarvitsee yhä uudelleen kuulla Jumalan sana, joka tuomitsee "vanhan ihmisen", kutsuu ihmistä katumukseen ja vapauttaa hänet iloiseen uskoon vahvistaen hänessä "uutta ihmistä". (Room 7:14-25; 1:16-17; 2 Kor 5:17-18).
4. Maailma kulkee kohti eskatologista päämääräänsä, jolloin koko luomakunta pääsee "Jumalan lasten vapauteen ja kirkkauteen" (Room 8:20-22). Kirkko on tässä prosessissa keskeisessä asemassa, sillä sen on määrä julistaa kaikille vapauttavaa evankeliumia Jeesuksesta Kristuksesta, josta apostoli Paavali puhuu: "Hengen laki, joka antaa elämän Kristuksen Jeesuksen yhteydessä, on näet vapauttanut sinut synnin ja kuoleman laista" (Room 8:2). Kirkon tulee liittää ihmisiä Kristuksen yhteyteen kasteen kautta, vahvistaa heitä eukaristian armon yhteydessä ja osoittaa heille oikea hengellisen elämän tie.
5. Maan päällä kristityn hengellisen vapauden ehtymättömänä lähteenä on kirkko, koska se on yhtä taivaallisen vapaan Jerusalemin kanssa (Gal 4:26; Hepr 12:22-24; Jes 54). Kirkko on jumalainhimillinen todellisuus: Yhtäältä se on Pyhän Hengen yhteys niissä kristityissä, jotka toteuttavat elämässään Kristuksen käskyjä. Sellaisena se ei ole minkään inhimillisten rajoitusten alainen. Toisaalta se on inhimillinen yhteisö, jota yhdistää uskon, sakramenttien ja hengellisen elämän ykseys. Sellaisena se on kaikkien ajallisen elämän rajoitusten alainen.
6. Kirkko näkyvänä inhimillisenä organisaationa on vapaa silloin kun se voi elää sisäisen olemuksensa ja tunnustuksensa mukaisesti ja toteuttaa toiminnassaan avoimesti Kristuksen antamaa tehtävää (Matt 28:18-20). Näin se on näkyvällä tavalla uskon ja rakkauden äiti, joka synnyttää lapsia jumalalliseen elämään. Mutta silloinkin kun näkyvä kirkko ei voi olla ulkoisesti vapaa, se kuitenkin Jumalan asettamana todellisuutena on näkymättömällä ja sisäisellä tavalla ehdottoman vapaa (Matt 16:18; Hepr 13:8), jopa silloin, kun se kärsii vainoa (Joh 16:33; 10:28-29).

M. V.

J. V.

7. Uskonnonvapaus on kolmiyhteisen Jumalan maailmanhallinnan näkökulmasta väline, jolla Hän antaa kirkolle ulkonaisen vapauden toimia olemuksensa ja tehtävänsä mukaisesti: julistaa avoimesti kaikille evankeliumia ja jakaa pyhiä sakramentteja. Valtion ja yhteiskunnan näkökulmasta uskonnonvapaus taas kuuluu yleisiin ihmisoikeuksiin. Sitä vaaliessaan yhteiskunta ajaa samalla omaa etuaan, sillä se ymmärtää, että uskonnonvapautta tukiesseen se edistää rauhaa ja ihmisrakkauden toteutumista niin yksilöiden kuin koko yhteiskunnankin elämässä (Room 12:18).

“Kirkon, valtion ja yhteiskunnan suhteet”

8. Kirkoilla, uskonnollisilla yhteisöillä ja valtiolla on kaikissa yhteiskunnissa ja erilaisissa poliittisissa järjestelmissä yhteisiä kosketuskohtia sekä samoja kansalaisia koskettavia intressejä. Toteuttaessaan kansalaisyhteiskunnan yleisiä ihmisoikeuksia valtion ei tule ainoastaan passiivisesti sallia uskonnonvapautta (ns. negatiivinen uskonnonvapaus) vaan sen tehtävä on aktiivisesti edistää kansalaisten oikeutta uskonnonharjoittamiseen (ns. positiivinen uskonnonvapaus) ja toteuttaa näitä oikeuksia käytännössä. Tässä mielessä uskonnonvapauslain tehtävä on kahtalainen. Lainsäädännön tulee turvata mahdollisuudet uskonnon harjoittamiseen ja samalla estää uskonnonvapauden nimissä tapahtuvat väärinkäytökset.
9. Kirkko elää jatkuvasti eskatologisessa jännityksessä (Room. 8:24-25, 1.Kor. 13:12, 2.Kor. 5:7). Tämä leimaa kirkon suhdetta valtioon ja yhteiskuntaan. Kirkko ja valtio ovat luonteeltaan erilaiset ja tästä johtuen niillä on erilaiset tehtävät. Kirkko toteuttaa Jumalan tahtoa maailmassa. Se on aikaan ja paikkaan sidottu ja toteuttaa lähetystehtäväänsä aina tietyssä valtiossa ja yhteiskunnassa. Kirkon tehtävä on hengellinen, mutta sen sanomalla on tärkeä yhteiskunnallinen merkitys. Yhteiskunnallisesta ulottuvuudestaan huolimatta kirkon ei tule osallistua sellaiseen poliittiseen toimintaan, joka on ristiriidassa sen hengellisen tehtävän kanssa. Kirkko ei voi samaistua mihinkään poliittiseen puolueeseen tai ryhmitymään.

M. V.

J. V.

Täyttäessään omaa tehtäväänsä kirkko on yhtäältä kuuliainen esivallalle (Room. 13:1-2) ja rukoilee, että se toimisi Jumalan tahdon mukaisesti (1.Tim.2:1-4); toisaalta sillä on aina kriittinen tehtävä suhteessa esivaltaan ja yhteiskuntaan (Apt. 4:19, 5:29). Sen on profeetallisesti muistutettava Jumalan totuudesta, rauhasta ja oikeudenmukaisuudesta sekä omia jäseniään että yhteiskunnan päätöksentekijöitä (Aam. 5:24).

10. Sekä Suomessa että Venäjällä etsitään kirkon ja valtion suhteiden järjestämisen optimaalista mallia. Kirkon ja valtion suhteiden kehittämisessä on otettava huomioon molemmissa maissa vakiintuneet kulttuuri- ja uskonnollis-yhteiskunnalliset realiteetit. Samoin on välttämätöntä saattaa sopusointuun enemmistökirkkojen ja uskonnollisten vähemmistöjen, uskovien ja ei-uskovien, sekä erilaisten etnisten sekä kulttuuriryhmien väliset suhteet. Tämä edellyttää kansallisen lainsäädännön, asetusten sekä uskonnon aluetta koskevan valtion hallintokäytännön kehittämistä. Kirkkojen tulee aktiivisesti osallistua tähän prosessiin.

Teologisten neuvottelujen osapuolet ilmaisevat vakaumuksensa siitä, että maissamme on vahvistettava monille Euroopan valtioille tyypillistä kirkon ja valtion sekä kirkon ja yhteiskunnan positiivisten suhteiden mallia. Tässä mallissa yhdistyvät uskollisuus uskonnonvapauden periaatteille sekä valtion, yhteiskunnan ja kirkkojen laaja yhteistyö.

11. Suomen ja Venäjän kirkoilla on erilaisia kokemuksia kirkon, valtion ja yhteiskunnan keskinäisistä suhteista. Tämä keskinäinen vuorovaikutus on muovannut molempien maiden historiaa, kulttuuria ja kansallista identiteettiä.

Kirkon ja valtion yhteistyötä on edelleen kehitettävä muun muassa diakonian, sosiaalityön, lapsi- ja nuorisotyön, koulutuksen ja kasvatuksen alueilla, jotka kaikki edistävät osaltaan yhteiskuntamoraalin vahvistumista. Valtio ja kirkko vaalivat yhdessä historiallista ja kulttuurista perintöä.

Valtio ja kirkot palvelevat yhteiskunnan jäseniä inhimillisen elämän eri alueilla. Niillä on erityinen tehtävä huolehtia rauhan säilyttämisestä sekä omissa yhteiskunnissaan että koko maailmas-

M. V.

J. V.

sa. Kirkko palvelee oman yhteiskuntansa jäseniä huolehtimalla kirkollisesta työstä myös puolustusvoimissa, sairaaloissa ja vankiloissa.

Kirkon ja valtion sekä kirkon ja yhteiskunnan yhteistyö on sopusoinnussa uskonnon vapauden periaatteen kanssa ja kehittää sitä luovalla ja myönteisellä tavalla avaten uusia näköaloja yksilön sielun, kansojemme sielun sekä Euroopan sielun rakennukseksi ja kirkastumiseksi.

12. Yhteisen käsityksemme mukaan kristillisten kirkkojen tulee olla yhteydessä keskenään voidakseen täyttää tehtävänsä maailmassa.

Mitä tulee kirkkojemme jäsenyyteen Euroopan kirkkojen konferenssissa ja sen Kirkko ja yhteiskunta-komissiossa, olemme sitä mieltä, että näissä ja muissa kristittyjen välisissä yhteyksissä voidaan hyödyntää yhteisiä kokemuksia ja mielipiteitä kirkon ja valtion sekä kirkon ja yhteiskunnan välisistä suhteista.

Kristittyjen aktiivista panosta yleiseurooppalaisissa prosesseissa on rohkaistava ja kirkkojen yhteyksiä Euroopan yhteisöihin tulee tukea ja kehittää yhdessä. Kirkot tuovat näihin poliittisiin ja yhteiskunnallisiin prosesseihin oman laajemman näkökulmansa koko Euroopasta, jossa on tilaa kielten, kulttuurien sekä uskontojen moninaisuudelle.

J. V.

J. V.